Silvio Pellico

FRANCESCA DE RÍMINI

Tres actes

Traductor:

Alfons Maseras

BARCELONA
20-setbre.-1924

FRANCESCA DE RIMINI

FRANCESCA DE RÍMINI

TRAGEDIA EN CINC ACTES

DE

SILVIO PELLICO

TRADUCCIÓ DE

ALFONS MASERAS

(VERSIÓ DEFINITIVA)

BARCELONA
Administració-Direcció:
LLIBRERIA ITALIANA
Rbla. Catalunya, 125

Imp. GARROFÉ - Villarroel, 12 i 14 - BARCELONA

L'autor de Francesca de Rímini nasqué a Saluzzo el 25 de juny de 1789 i morí a Torí el dia primer de febrer de 1854. Estudià a Pinerolo i a Torí, i des de molt jovenet demostrà belles aptituds pel conreu de la poesia dramàtica. Als setze anys un parent seu el dugué a Lió, on estudià la literatura francesa. Més tard, a Milà, tràbà amistat amb Ugo Foscolo i es relacionà amb tots els homes de lletres que visqueren o passaren per aquella ciutat, on fou nomenat preceptor dels fills del comte Porro, a casa del qual conegué madama de Staël, Schlegel, Byron i altres estrangers famosos. D'aquesta època daten les seves tragèdies *Leodamia, Eufemio di Messina* i Francesca de Rímini, que es representà per primera vegada a Milà en 1815, recorrent tot seguit triomfalment tots els teatres d'Itàlia. Silvio Pellico traduí en aquell temps el *Manfred,* de Byron, a l'italià, i el gran poeta anglès, per correspondre a aital gentilesa, féu una magnífica versió a l'anglès de la Francesca de Rímini. Aquesta tragèdia no trigà gaire en ésser traduïda també al francès, figurant en la *Collection des chefs d'œuvre des théâtres étrangers,* que es publicà a París en 1834.

L'obra, com és sabut, està inspirada en els famosos i dissortats amors que Dante immortalitzà en el Cant cinquè de la primera part de la seva trilogia. Pellico inscriu, per aquesta raó, al davant de la seva obra, els primers versos de la narració que Francesca fa a Dante quan aquest la veu a l'Infern acompanyada del seu amant. La tragèdia, escrita amb una fogositat i una simplicitat exemplars, és, per la seva concisió, per la seva força dramàtica i per la beutat dels seus versos, una de les joies del teatre romàntic italià.

Mentre, per obra principalment de la Francesca de Rímini, la fama del poeta s'escampava per la Itàlia esquarterada i sotmesa, Silvio Pellico va concebre el pla d'editar una revista junt amb altres patriotes, que havia de preparar el renaixement italià. En 1818 apareixia *Il Conciliatore,* que el govern austriac prohibí en 1820. Així mateix la seva tragèdia *Eufemio di Messina* solament pogué imprimir-se, a condició de que no es representés. En 1820, Silvio Pellico fou empresonat per haver-se fet sospitós de carbonarisme, és a dir, de treballar per la ressurrecció d'Itàlia. En 1821 fou dut als famosos *ploms* de Venècia, on escrigué les tragèdies *Iginia d'Asti* i *Ester d'Engaddi.* Fou condemnat a mort, però la pena li fou commutada per quinze

anys de presiri, essent dut a Moràvia, al castell de Spielberg, on va compondre la tragèdia *Leoniero da Destone*.

Havent circulat, en 1828, per tota la Itàlia, la falsa nova de la mort del poeta, es va produir un moviment d'indignació contra l'opressor i un testimoni unànim de simpatia per la víctima. Però fou alliberat en 1830, després de nou anys de sofrir condempna, la qual atropellà molt la seva salut. Es refugià a Torí, a casa de la marquesa de Barolo, on féu de bibliotecari. Aleshores escrigué la història del seu captiveri, produint aquesta obra universalment coneguda i alabada, *Le mie prigioni*, que es publicà a Torí en 1832. Aquest llibre es traduí tot seguit a diverses llengües i produí tal sensació en tot el món, que Cesar Balbo pogué dir que «aquella era la pitjor batalla que havia perdut l'Austria».

Demés de les esmentades, Silvio Pellico escrigué encara les tragèdies *Gismonda de Mendrisio, Erodiade* i *Tommasso Moro,* però cap d'elles no té la força i la sublimitat de FRANCESCA DE RÍMINI. Pellico reuní les seves poesies en un volum, *Poesie inedite* (Torí, 1837), i les seves narracions poètiques migevals en un altre llibre, *Cantiche*. En 1834 publicà un petit tractat moral, que s'ha traduït a moltes llengües : *Discorso dei doveri degli unomini*. Anys després de la seva mort es publicà bona part de la seva correspondència i un aplec de poesies inèdites.

La present traducció catalana de FRANCESCA DE RÍMINI fou feta durant els primers mesos de 1909, imprimint-se aquell mateix any en la Biblioteca Popular de «L'Avenç». El traductor, però, no n'estava satisfet, i havent-se-li demanat autorització, alguns anys més tard, per part del Director de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, Sr. Adrià Gual, per representar-la, aprofità aquella avinentesa per revisar acuradament la primitiva versió, corregint-la i modificant-la en molts indrets. Es aquesta nova traducció, car de tal pot qualificar-se, la que avui publica LA COMÈDIA CATALANA i la que fou representada per primera vegada al Teatre Fortuny, de Reus, la vetlla del dia 13 d'abril de 1920, pels elements més distingits de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, dirigits pel Sr. Adrià Gual, el qual havia fet el croquis de la decoració especial que fou pintada per l'estrena, així com els dels figurins dels personatges. L'obra, que més tard fou representada de nou, pels mateixos actors, al Teatre Goya, de Barcelona, s'estrenà segons el següent repartiment :

Francesca, Sra. Ampar Ferràndiz. — *Lanciotto,* senyor Josep Claramunt. — *Paolo,* Sr. Joan Xuclà. — *Guido,* senyor Lluís Teixidor. — *Un patge,* Sr. Pere Trull.

ALS MEUS CARÍSSIMS GERMANS

ELS ESPOSOS

MARIA DE LA CARITAT MASERAS

I

FRANCESC MESSA BALANZART

Durant la vostra estada a Mahó, donàreu acullida al vostre germà, afeblit per l'emprempta de la vida activa de les grans capitals. Al costat vostre, davant del mar, i a l'aire pur, recobrà la salut perduda i asserenà el seu esperit febrós. Allí, en la plàcida tranquillitat de la vostra amable companyia, dedicà ses hores de vaga a esculpir en versos catalans la turmentosa tragèdia que en la seva joventut compongué Silvio Pellico. A vosaltres dec la present versió i és a vosaltres a qui l'endreço. Acolliu-la amb benevolença, cars sols l'escudo sota els vostres noms per donar-vos un testimoniatge més del meu amor.

1909.

Noi leggeviamo un giorno, per diletto,
Di Lancillotto come amor lo strinse ;
Soli eravamo e senza alcun sospetto.
Per più fiate gli occhi ci sospinse
Quella lettura e scolorocci il viso,
Ma solo un punto fu quel che ci vinse.
Quando leggemo il sisiato riso,
Esser baciata da cotanto amante,
Questi, che mai da me non fia diviso.
La bocca mi bacciò tutto tremante.

DANTE, *Inferno,* Cant V.

DRAMATIS PERSONÆ

LANCIOTTO, senyor de Rímini

PAOLO, son germà

GUIDO, senyor de Ravenna

FRANCESCA, filla de Guido i muller de Lanciotto

UN PATGE

GUARDES

L'escena a Rímini, en el palau senyorial
Segle XIIIè

ACTE PRIMER

ESCENA I

Surt Lanciotto de les seves estances per anar a trobar a Guido, amb el qui s'ajunta. S'abracen afectuosament.

GUIDO

Molt aviat haveu deixat Ravenna.
I digueu-me, si us plau : la meva filla
volia veure'm ? Com està ? Francesca
del meu cor ! Jo per ella donaria
la més rica i brillant, la més gloriosa
corona d'aquest món.

LANCIOTTO

Oh Guido, Guido !
Què diferent aquest palau del dia
que amb ella em vaig unir ! Ja no són plenes
de dances i cançons les places totes
de la ciutat de Rímini. No es parla
de mi com altre temps. Deien : «Lanciotto
no té rei que l'iguali en sa ventura.»
Tots els prínceps d'Itàlia m'envejaven.
Ara els hi dec fer llàstima. Francesca,
només que amb sa presència, commovia
suaument els cors. I a tots ens encisava.
Dies de joia, aquells ! Car la tristesa
que d'haver-te deixat son cor sentia,
trobava goriment en mon refugi
i en la cort i en sos gaudis i en ses festes.
El temps acaba amb tot. I així finien
son marriment i la rencor callada
que podia portar-me. I als pocs mesos,

girà vers son espòs sos ulls dolcíssims
i no es retreia més. Sempre sol·lícita,
sempre volent sembrar la pau i l'ordre
dins el palau i dins la senyoria,
curava dels vassalls i de llurs queixes,
i quan me les contava, i suplicava
ma justícia per ells, em deia sempre :
«Jo t'am, car fas justícia i tens clemència».

GUIDO

M'enterneixes, Lanciotto, m'enterneixes :
em fas plorar. Quan era noia encara
era com una flor bella i estruga
que dolçament s'obrís, tendra i joiosa,
pel camí de la vida. I era presa
l'ànima que copsava sa alegria
de l'encís primerenc que respirava.
Qui ho podia pensar? De cop i volta
tot el fulgor de tanta joia pura
finí. Li puny un greu dolor... La guerra
pren-li un germà que tendrament amava.
Oh terrible dissort! Ni la fadiga
no podia arrencar dels llavis trèmols
les pregàries que trista i fervorosa
dressava al cel pel seu germà.

LANCIOTTO

No cerca
res que la mort del seu germà consoli.
Avorreix mortalment a qui la vida
li arrebassà. I tu prou saps quina ànima
més dolça ella avorreix. Li faig memòria
i en va li dic : «Els nostres pares guerra
es declararen, i Paolo, en lluita,
va matâ un germà teu. Prou se'n deu doldre.
Ell és sang de ma sang : suaus i afables,
cavallerosos sentiments l'alenen ;
no és inhumà.» Mes tota la contorba
sentî el nom de Paolo. Jo sofreixo
perquè a Paolo, que viu lluny, m'inclina
molt tendre amor. Ell m'avisà que torna
vers la pàtria estimada, i al saber-me
prest a abraçar-lo, tot mon cor va batre
de joia fortament. Dolça, benigna,
vaig suplicar que fos la meva esposa
per acullir-lo. I la resposta seva
fou sols ún crit. «Ell torna!», tremolosa

va proferir, i allí mateix va caure.
Dir-t'ho podré? Jo la veig creure occisa,
i aquella mort jo vaig pensar, t'ho juro,
en el propi Paolo vindicar-la.

GUIDO

I tingueres valor?

LANCIOTTO

Oh! Que el cel vulga
fer-me mercè de tant impia ofensa!
Ella va oir com jo la repetia,
i, allargant-me les mans espaventada:
«Jura'm—digué llavors—, jura'm d'amar-lo;
sols ell et restarà quan jo no sia
del món dels vius, sols ell!» Vol que jo l'ami
i ella l'odia, la inhumana!. Pensa
partir-se'n a Ravenna, a on no puga
sofrir l'esguard del qui llevà la vida,
sense rencor, al seu germà.

LANCIOTTO

Malalta
creguí que fos quan vaig llegir ta lletra.
Déu sap com jo l'estimo! Quines coses
em reserven els anys? Ja pots compendre
les inquietuds d'un pare... Jo tremolo,
quan la imaginació treballa massa!

GUIDO

No parlis més. Prou et comprenc!... No parlis,
que arrenco en plor. Quan sópita la miro
i amb les parpelles closes, blanca, immòbil,
que qualsevol per morta la pendria,
amb quina ànsia terrible poso els llavis
damunt dels seus, per a saber si encara
bat el seu cor. Jo li doní, sol·lícit,
festes i jocs, mes fou en va. Les coses
de tota mena l'avorrien. Prou vaig dur-li
presents riquíssims d'or i pedreries:
sí, li van plaure, mes no en fou alegra.
Ja saps com és pietosa: noves ares
he fet dreçar per ella. I sols per ella
resen tothora els clergues i les verges
que he fet venir perque del cel implorin
la gràcia i l'alegria que li manquen.
Ella prou veu que enjoio i engalano
les cambres senyorials. I quan me'n parla,

o jo n'hi parlo, plora. Devegades,
un pensament vilíssim em tortura:
si fos cosa fingida sa tristícia?
Si jo tingués algun rival? Pensar-ho
no vull, car no pot ser! Prou es faria
son propi cor traició...

GUIDO

Pobra Francesca!
Esvaeix de ton cor tota sospita,
Lanciotto, fill meu.

LANCIOTTO

No pot pas ésser!
Fóra temeritat, fóra follia
dubtar de sa puresa. Sa innocència
bé es manifesta prou; son cor pregona
la rectitud... Aquí la tens.

ESCENA II

Francesca i els ja citats

GUIDO

Abraça'm,
filla meva! Sóc jo...

FRANCESCA

Pare! La destra
mà vull besar-te.

GUIDO

Vina, filla meva,
princesa meva, vina, que es confonguin
els teus batecs i els meus. I tu, Lanciotto,
tu també aquí, fill estimat. Al veure-us
tot em sento commós. Així us tenia
també aquell jorn en que, tendres esposos,
el cel us ajuntava.

FRANCESCA

Sí ; remembra'l,
el dia aquell. Fores feliç, oh pare !

LANCIOTTO

I què ? Vols dir, potser, que en aquella hora,
fou el pare feliç, mes no la filla ?

FRANCESCA

En veritat, en aquell jorn vaig témer
que el meu novell espòs tingués recança
de pendre'm per muller. Si estava trista,
noves tristors vindrien colpidores.
Ja t'ho vaig dir que per casada no era
cridada jo, que el claustre era ma vida.
Tu vas dir-me que sols podrien dur-te
tranquil·litat al cor les meves noces.
I jo et vaig obeïr.

GUIDO

Oh ! Tu pogueres,
única filla meva, demanar-me
que al claustre et dugués ? Què em restaria ?
Negada hauries l'esperança a un pobre
vell de tenir un dia entre els seus braços
un fill nascut d'aquella filla seva ?

FRANCESCA

Jo no em planyo per mi. Jo ja em resigno
a suportar el pes de tanta angoixa
com Déu m'ha assenyalat. També en el claustre
font de sanglots en el meu pit tindria ;
mes si sentís la vida malastruga
sols per ma culpa fóra. Lliures, tendres,
els meus gemecs en dolça cobejança
s'elevarien fins a Déu ; pietosa,
l'infinida bondat aculliria
les suplicantes oracions, i d'ella
consol alcançarien mes tristures.
Sols desitjo morir. Jo t'afligeixo,
generós espòs meu, vivint. I alhora
t'afligiria encara més morint-me.

LANCIOTTO

Sols ets crudel pel teu espòs. Omplena
de fel i de verí tota ma vida,
mes no moris, per Déu!

FRANCESCA

M'estimes massa.
I tem l'ànima mia que en gran odi
no es converteixi aquest amor; i vulgues
castigar-me de culpa que no tinga...
d'involuntària culpa...

LANCIOTTO

Què puc témer?

FRANCESCA

Jo feblement t'expresso l'amor mia...

LANCIOTTO

Què vols dir-me amb això? Crudel tortura
sempre he sofert per a ofegâ els presagis
que es feia el cor. Volgueres estimar-me
i, oh cel!, no pots.

FRANCESCA

Què penses?

LANCIOTTO

No t'acuso.
Els afectes del cor poden, a voltes,
ésser involuntaris.

FRANCESCA

Què?

LANCIOTTO

No temis.
No és mon intent, esposa, l'acusar-te.
Però els teus plors, els teus sospirs, serien

per cas remordiment, despit, sofrença
d'un contrariat amor? No, no t'acuso...

FRANCESCA

(Llençant-se als braços Guido.)

Vetlla pel meu bon nom, oh pare!, i diga-li,
jura, com ho faig jo, que allí en la casa
paterna, sense culpa, sense oprobi,
vaig passâ al teu costat l'adolescència,
i en compartir son tàlem, no vaig creure
poder-li dar ni una ombra de sospita.

LANCIOTTO

Perdona: amor és de sospites fàcil.
Jo a mi mateix força sovint em deia:
«Si ssent encar noia innocent, de pura
i immaculada amor sentí la forta
i incomprensible febre, i ara, tàcita,
servés record del meu rival, i al deure
soperposés aquest record, tindria
per ventura jo dret a fer més fonda
la plaga del seu cor i amb la sospita
fer més vívida encar la remembrança?
No! La crudel visió, la visió dolça
deu esvaïr-se amb la novella albada.
Reposi eternament en la innocenta
puresa del seu pit! Mes, deuré dir-ho?
El meu dubte creixia quan parlaves
tota sola en ta cambra i jo venia
desitjós d'allunyar ton marriment
i tu ploraves, tot teixint lloances
al teu germà. Febrosa, tu exclamaves,
prou ho recordo, prou: «Per què no tornes,
secret amic del cor? En quin refugi
t'has amagat? I no voldràs que et vegin
mos ulls llagrimejants, ans que la dalla
de la mort m'arrebassi?»

FRANCESCA

Jo vaig dir-ho?

LANCIOTTO

Cert com la llum del sol. I amb tota l'ànima!
Fins dit semblava pel germà que torna.

FRANCESCA

Als malhaurats, fins en els seus deliris
escrutar vols el pensament? Conjura's
tothom contra llur ànima afligida.
Dissort, per a ells, és el mateix que infàmia.
Se'ls fingeix pietat i se'ls odia.
No, pietat: la tomba és el que volen.
Quan ja no pugues suportar-me, fes-lo,
fes-lo obrir promptament el meu sepulcre.
Contenta allí devallaré. Contenta,
perquè ningú em perseguirà.

GUIDO

Delires?
Filla meva...

LANCIOTTO

Per què terrible, irada,
llences aquests esguards? De què m'acuses?

FRANCESCA

No saps el fat de ma dissort? No us deia
que del sòl on repòs la mare mia
per sempre té, jo no volia moure'm?
El temps duria al damunt meu la calma,
reclosa allí. Mes aquí, no. Sens treva
tot renova el dolor. Sempre segura
de retrobar-lo estic. Oh, quin desvari!
No sé què dic. No, no em cregueu.

LANCIOTTO

Francesca,
torna a la nostra casa de Ravenna.
Guido, el teu pare, ja et voldrà.

GUIDO

Quin càstic
li imposes tu?

LANCIOTTO

Oh! Dels meus drets no n'uso.
Jo no veuré la seva pàtria ombrívola.

El que t'inspira horror, l'espòs que t'ama
malgrat això, no el veuràs més. Un dia,
qui sap si empenedida, commoguda
devers l'espòs voldràs tornar! Llavores
envellit pel dolor, ja ni trobar-me
sabran tos ulls! Mes el meu cor, esposa,
en ta presència es commourà. Ventura
no tindrà mai si el seu perdó no et dóna.

FRANCESCA

Plores, Lanciotto?

GUIDO

Filla meva!

FRANCESCA

Pare!
Vegeres mai filla més rea, dona
més ingrata a l'espòs? Coses iníqües
la dolor em fa dir, mes sols els llavis
són qui les pronuncien.

GUIDO

No entristeixis
els dies del teu pare. Que no sigui
pas vana, la virtut per la qual, digna
consort el cel va concedí a Lanciotto!
Mes, lleu la terra sobre el meu sepulcre
serà, si jures que amb amor, alegre
faràs el cor del teu espòs qui t'ama.

FRANCESCA

No vull minvar la vida a qui la vida
em va donar. Filla i muller vull ésser
com a mon nom i a mon llinatge escau,
com mana Déu que ho sigui. Que Ell em dongui
forces per ser-ho així. Pregueu vosaltres,
com cada dia prego jo, i que vingui
damunt dels nostres fronts la seva gràcia.

GUIDO

Que Ell et torni la pau, filla estimada.

LANCIOTTO

També dic el mateix, que Déu te torni
la pau a l'esperit, esposa meva.

ESCENA III

El Patge i els ja citats

EL PATGE

Hi ha un cavaller qui vol entrar.

FRANCESCA

(A. en Guido.)

Tu, vina,
que et cal repòs, oh pare! En tes estances
el trobaràs.

(Se'n va amb en Guido.)

ESCENA IV

Lanciotto i el Patge

LANCIOTTO

I com es diu?

EL PATGE

Suposo
jo qui deu ésser si bé el nom no em deia.
De cop i volta m'ha semblat un hoste
forà, més l'alegria, devegades,
traeix el cor, senyor. Tot just entrava
que ja es veia en sa cara commoguda
qui bé podria ser.

LANCIOTTO

Digues, depressa!

EL PATGE

Mirava amb joia els armaments gloriosos
dels vostres avis, i l'escut i llança
del vostre pare ha conegut...

LANCIOTTO

Paolo!
Oh, germà meu!

EL PATGE

(*Anant-se'n.*)

Aquí el teniu : ja entra.

ESCENA V

Paolo i Lanciotto

LANCIOTTO

Paolo! Ets tu?

PAOLO

Oh, el meu germà! Tremia,
del desig d'abraçar-te. Dolces llàgrimes
em fas llençar.

LANCIOTTO

Oh, germà meu! Tu ets l'únic,
l'únic amic dels anys llunyans i tendres.

PAOLO

Aquí mateix, per la darrera volta,
et vaig estrenye contra el pit. Recorda-ho :
al mateix tmps que a tu, també abraçava
qui tan amat ens era... De tristura
plorà. Jo no el devia tornâ a veure!

LANCIOTTO

Oh, pare!

PAOLO

Digues : i del seu Paolo
no et digué res quan, moribond, cloïen
les teves mans sos ulls?

LANCIOTTO

Ell no cessava
de preguntar per tu.

PAOLO

I conta'm, conta'm:
em beneí? Ell des del cel ens mira
i en veure'ns junts es plau. Units per sempre
serem, oh germà meu! Ja no tinc cura
de cercar glòries vanes. Per Bisanci
llençava la sang meva i combatia
ciutats que jo no odiava. Tinguí febra
d'ésser famós; presents, honors, lloances,
l'emperador em prodigà a mans plenes.
L'auriola dels reis no era més bella
ni gloriosa que la que assolia
per al meu nom. Mes jo, per qui tenyia
de sang l'espasa meva? Per qui anava
guanyant ciutats i glòria immarcesible?
Per l'estranger. Per gent d'una altra raça
i una altra llengua. I jo, no tinc honrosa
pàtria també? No pot un jorn cridar-me,
si de la meva espasa necessita?
No la dec defensar?... Per tu, oh Itàlia,
la immortal pàtria meva, pàtria pròdiga,
combateré si la forana enveja
gosa ultratjar-te! I la més bella, Itàlia,
no ets de totes les terres? No brèçoles
totes les belles arts? Que per ventura
sobre la pols de tos camins no es lleva
la cendra dels hèrois? No ets gran i santa?
Tu donares un soli als nostres avis
i tot l'honor que cobejar poguessin!

LANCIOTTO

Veure't, oir-te i no estimar-te, és cosa
que no pot ser, Déu just! Ara, odiar-te,
no podrà pas.

PAOLO

Qui? Digues...

LANCIOTTO

Oh, Paolo!
Força em cal assolir, per ma ventura,
tendre trofeu encara.

PAOLO

Potsê estimes?

LANCIOTTO

Si estimo, germà meu? Amo la dona
més formosa del món, però és la dona
més malhaurada, sí!

PAOLO

També jo estimo.
Conta'm tos planys, germà, que jo les meves
angoixes et diré. També jo estimo.

LANCIOTTO

Ans de morir, va suplicar-me el pare,
volent assegurar la pau del poble,
que cerqués una esposa. I a obeïr-lo
vaig apressar-me tot seguit. Volia
d'eixa manera conjurar conflictes
dintre la senyoria. I vaig casar-me.
La voluntat del pare fou complerta
i no hi ha intrigues en la cort.

PAOLO

Esposa
t'és, doncs, la dona que tu estimes? I ara
no estàs content? No et correspon? Qui és ella?

LANCIOTTO

Si em correspon! Injustament l'acuso.
Així t'estimés ella! Tu en la guerra
li occires un germà. I horror li porta
sols el teu nom i no vol veure't.

PAOLO

Parla.
Qui és ella, qui?

LANCIOTTO

Germà, tu la vegeres
quan a la cort de Guido...

PAOLO

(Contenint la seva horrible agitació.)

Qui?

LANCIOTTO

La filla
de Guido.

PAOLO

I ella t'ama? I és ta esposa?
Sí, és veritat: un germà seu, en lluita,
li vaig matar.

LANCIOTTO

I incessantment en serva
dol i tristor. Perquè sabé que a Itàlia
tu retornaves, desolada odia
nostre palau.

PAOLO

(Contenint-e sempre.)

A veure'm, doncs, es nega?
Feliç em creia al teu costat. Mes prompte,
me'n partiré. M'en partiré per sempre.
Viuré ben lluny de la patarena casa.

LANCIOTTO

Oh, no, germà, que la paterna casa
fausta serà pels dos! No m'abandonis.

PAOLO

Oh! viu en pau. L'home posposa sempre
l'amor i els deures de l'amor a totes
les coses d'aquest món. Per la tendresa
d'una muller fidel pot oblidar-se
l'afecte d'un germà. La meva espasa
serva com a record. Dóna'm la teva.
Que el canvi aquest sigui segell, penyora
d'eterna recordança.

(Fa aquest canvi amb dolça violència.)

LANCIOTTO

Que així sigui,
Paolo, germà meu! Jo et beneeixo.

PAOLO

Si arriba un jorn en que ens tornem a veure,
un jorn llunyà, si els dos vivim, més calma
tindran els nostres cors... Llavors els dies
que ho esvaeixen tot, que tot ho maten,
ja hauran sepolt l'odi que em du Francesca.
Llavors, sens prevenció, la teva esposa
com a germà em tindrà.

LANCIOTTO

Plores, Paolo?

PAOLO

Jo també amava! Sobre el món fou única
la dona aquella als meus esguards. Tant bella!
I no m'odiava, oh Déu! No, no m'odiava!

LANCIOTTO

I la perderes?

PAOLO

Malhaurança trista,
Déu me l'ha presa!

LANCIOTTO

En mon amor conforta't.
Al veure't ella, als generosos gestes
dels teus modals, ha de sentî aplacada
la ira que et té. Vina, germà Paolo.

PAOLO

On em vols dur? Vers ella? No m'obliguis
a rebre l'odi que el seu cor em serva.

TELÓ

ACTE SEGON

ESCENA I

Guido i Francesca

FRANCESCA

Aquí l'aire és més lliure.

GUIDO

On vas, Francesca?
Fuges? Per què? De qui?

FRANCESCA

Es que em semblava
com si sentís...

GUIDO

Quina temença nova
t'ha colpit?

FRANCESCA

Com si oís la seva veu!

GUIDO

Tan aviat no veuràs pas Paolo,
no tinguis por. No'l veuràs pas encara.

FRANCESCA

Li ha dit algú que l'avorresc? Se'n queixa?

GUIDO

Partir volgué : ves si se'n dol ! Lanciotto
vol retenir-lo aquí.

FRANCESCA

I ell pensa anar-se'n ?

GUIDO

Pel que fassi, no temis. I sossega't.
Més reposadament ara respires.
Lanciotto espera que amb dolçor soportis
del seu germà Paolo la presència.

FRANCESCA

Oh pare, pare ! Sents ? Esta arribada
forts batements al cor em duu. Tot Rímini
em semblava desert ; fúnebre, muda,
la casa aquesta ; i ara... No abandonis,
oh pare meu, la teva filla ! Pensa
que no sabré sofrir ni sabré viure
si tu no em fas costat. Tot el que em volta
contra la pau de l'ànima es conjura.
Tu no m'ets enemic i tu tindries
pietat de mi si defallís...

GUIDO

No parlis !

FRANCESCA

Sí, vull parlar !, que quan el cor és massa
tempestejat vol assolir refugi !
Oh, quant amarg m'és viure solitària !
Pietós consol serà per mi ta vida !
Fora de tu no tinc ningú a qui gosi
les penes meves confiar. No oculte
tinc el meu cor, que fàcilment s'alegra
i s'entristeix també. Mes l'alegria,
com la tristor, lícit no m'és mostrar-les.
Oh ! Jo mateixa puc traïr-me ! Pobra,
pobra de mi si en algú més confio !
Tu, més benigne, guardaràs les penes
d'aquesta filla teva. Si amenaces
caiguessin sobre mi, tu em venjaries.

GUIDO

No amagues pas tos sentiments tendríssims.
Tos pensaments secrets deixen de ser-ho
quan amb ton pare estàs.

FRANCESCA

Jo bé voldria
tot confessar-t'ho. Mes, què dic? Confondre
em sento tota jo. Vullgau confondre,
Déu meu, mon cor, si en la vergonya queia!

GUIDO

Parla, Francesca, i Déu t'inspiri. Parla.
Tingues confiança... Ja comprenc, Francesca,
que és greu dolor voler fingir. Suplici,
traïr-se a si mateix!

FRANCESCA

No, que és un deure!
Deure, el callar! La culpa és tota meva
d'obrir-te el cor i descobrir delictes
inconfessables. Si un espòs em daves;
si aquest era el millor; si venturosa
no m'ha fet, pare meu, a qui imputar-ho,
sinó a mi? Vostre zel i l'amor vostre
sense màcula són.

GUIDO

Tota la culpa
damunt de ma conciència deu recaure.
Pobre de mi!

FRANCESCA

No saps... Vacillar sento
la virtut feble. I un esforç terrible
em caldrà fer... Dóna'm ajuda, pare!
Sigues escut, i torra, i fortalesa
per a la meva feble voluntat.
Llarga batalla fins aquí he vençuda,
mes aquests darrers dies de ma vida
m'omplen d'espant. Treu-me d'aquí, t'ho prego.
Porta'm devers on santament acabi.

Totes les grans dolors que m'afligeixen.
Certa fou la sospita de Lanciotto;
sí, pare, fou ben certa. Mes et juro,
Déu ho sap prou!, que jo no sóc culpable.
Sóc esposa fidel hi ho seré sempre...
Et veig el rostre trasmudat, oh pare!
Què tens? No em miris, no que t'horroritzo!

GUIDO

No em passa res.

FRANCESCA

Valor et mancaria?

GUIDO

No em passa res, et dic. Un lleu desordre...
Com si em batés el front... Dolça ventura
per a un vell pare és apoiar la infirma
testa en els fills que ingrats no són!

FRANCESCA

No ho diguis!
Ingrata filla sóc. Per tal castiga'm.

GUIDO

I qui gosà d'aital cremor sacrílega
ferir-te el cor?

FRANCESCA

Gosat no fou. Ignora
que l'ami jo. I ell no pot pas amar-me.

GUIDO

Llavors te'n vols partir... Vols a Ravenna
tornar, segura de trobar-lo allí?

FRANCESCA

No és pas per retrobar-lo, que a Ravenna
vull anar, pare! No... que és per fugir-ne!

GUIDO

No comprenc... Doncs, on és? Digues. Contesta.

FRANCESCA

Pietat em prometeres. Es a Rímini.
No m'airis perxò.

GUIDO

Desventurada!

ESCENA II

Lanciotto i els ja citats

LANCIOTTO

Torbats esteu? Ara fa poc tranquil·la
m'ha semblat ella.

GUIDO

Partirem, Francesca,
demà mateix.

LANCIOTTO

Què dius?

GUIDO

Ho vol Francesca.

FRANCESCA

Pare!

GUIDO

(*Anant-se'n mirant-la cuitosament.*)

Tindràs valor de contrariar-la?

ESCENA III

Lanciotto i Francesca

FRANCESCA

Ho veus que crudel és?

LANCIOTTO

Jo, commoguda
per la meva dolor et suposava.
També creguí que sol no em deixaries.
No cal, per a llunyar-te de Paolo,
que tu te'n vagis. Ell partir cobeja.

FRANCESCA

Partir?

LANCIOTTO

Seria massa malastrug
aquí, sabent tot l'odi que li portes.

FRANCESCA

Ja t'ho ha dit, ell? I tant l'afligiria?

LANCIOTTO

Tant l'afligeix... En va jo vull convence'l.
Es debades tot. Ell vol partir-se'n.

FRANCESCA

I ell t'ama molt.

LANCIOTTO

Es bo, fidel, magnànim.
I crec que amor, en ell, no és cosa feble.
Semblant a mi, també d'amor és víctima.

FRANCESCA

Víctima, dius, d'amor?

LANCIOTTO

Les seves penes
ni del teu propi cor sofertes foren!

FRANCESCA

Per què torna i es plany? Per què? Creu per ventura
que em resta encar altre germà que occir-me?
Ve sols aquí per al meu dany.

LANCIOTTO

Injusta!
Prega només que un sol instant l'escoltis.
Que un sol instant el vegis, vol. Ah! Pensa
que és cunyat teu; que emprèn novells viatges
i que potser no el veurem més. Pietosa
la veu de Déu et parla. Si en la vida
tingués un enemic prompte a escometre
l'abisme de la mar i la mà destra
m'allargués en partir, tendre i sol·lícit
l'estrenyeria! Ves si és dolça cosa
perdonar l'enemic!

FRANCESCA

Calla!

LANCIOTTO

Saber-se
podrà si el mar per sempre més separi
les nostres vides? Sols després de l'hora
postrera, resta el cel. I allí ventura
tindran les nostres ànimes per sempre.
No serà allí la desunió possible
i al teu germà no avorriràs, oh dona!

FRANCESCA

Espòs, espòs... jo per pietat et prego...

LANCIOTTO

Vina, germà.

FRANCESCA

Déu meu!

(Es llença als braços d'en Lanciotto.)

ESCENA IV

Paolo i els ja citats

PAOLO

Ella! Francesca!

LANCIOTTO

Vina, Paolo, avança.

PAOLO

Què puc dir-li?
Si veure'm no consent, voldrà escoltar-me?
Menys odiós li seré si me'n vaig prompte.
Diga-li, doncs, germà, que aquest gran odi
que em té, jo li perdono: no el mereixo.
Si un seu germà li occí, jo no ho volia.
Ell tenia les tropes dispersades
i enfellonides, i amb crudel bravura
s'abalançà contra l'espasa meva.
Voler salvar-lo era llençar la vida.

FRANCESCA

(Sempre abraçada a l'espòs, sense atrevir-se a aixecar la faç.)

Ja se n'ha anat? Ja se n'ha anat Paolo?
Sento que plora algú. Qui és?

PAOLO

Francesca,
sóc jo que ploro. Jo, sense ventura!

Ni en la casa paterna m'és donada
la pau que em cal. I la sagnant ferida
del cor no era prou gran? No prou horrenda
cosa era perdre l'adorada dona-
I no sols el germà, la pàtria perdo!

FRANCESCA

No hi ha raó perquè un germà abandoni
l'altre germà. Jo vull partir; tu, resta:
cal un amic al meu espòs.

PAOLO

L'estimes?
L'estimes amb raó. Jo també l'amo.
Quan, combatent en molt llunyanes terres,
els vençuts, llurs esposes i llurs mares
i llurs filles salvava de la fúria
dels meus soldats invictes, i de totes
les encontrades fort guerrer em deien,
fort guerrer, sí, mes bondadós... memòria,
dolça memòria del germà que amava
tenia jo, tot esperant el dia
de poder-lo abraçar, dia de glòria,
dia joiós! Mes ai! Sense ventura
foren aquells triomfs!

FRANCESCA

En les llunyanes
regions quan combaties, fins tingueres
pietat per als vençuts? Verges i esposes
salvares tu? Doncs prou allí podies
llegí en l'ànima teva. De què parlo?
Vanes, folles paraules! Jo t'odio!
T'odio, sí!

PAOLO

(*Resoltament.*)
Lanciotto, adéu.—Francesca...

(*La Francesca, oint que en Paolo se'n va, l'esguarda involuntàriament. En Paolo voldria parlar, i, en una convulsió terrible, tement traïr-se, fuig.*)

LANCIOTTO

Paolo! Oh cel! Atura't!

ESCENA V

Lanciotto i Francesca

FRANCESCA

Miserable,
miserable de mi!

LANCIOTTO

Pietat senties,
en realitat, o bé era fingiment
tot el que has dit? Oh dubte! Per què plores,
si a tots ens vols tornar sense ventura?
Parla: moltes raons i poderoses
per a queixar-me tinc de tes quimeres.
I a sofrir-les ningú pot obligar-me.

FRANCESCA

I obligada tampoc per tes injustes
queixes he d'estar jo. Sols pau espero
quan ja no vegi llum damunt la terra!

TELÓ

ACTE TERCER

ESCENA I

Paolo

PAOLO

Veure-la, sí, per la darrera volta!
Al deure em torno sort. Sé que deuria
partir sense reveure-la. Terrible
cosa, partir, sense poder-la veure!
Mes no serà... L'amor em dóna forces
per superar l'angoixa i la tristesa...
Déu meu! I com em va mirar! Més pura
la fa el dolor, més bella, més altiva,
més sobrehumana! I la perdré? Lanciotto
me l'ha furtada? Oh ràbia! No l'estimo,
jo al meu germà? Ell és feliç... i sempre
sigui feliç... Mes què? Perque ell ho sigui
dec llatzerar mon cor? Quin sacrifici!

ESCENA II

Francesca i Paolo

FRANCESCA

(*Avança sense veure a Paolo.*)
On el pare deu ésser? Ell podria
dir-me si el meu... cunyat encar no és fora.
Veneraré aquests murs. L'ànima tota
s'exhalarà sobre aquest sòl sacríssim
que ell ha regat de llàgrimes... Malvada,
llença aquests pensaments! Jo sóc esposa!

PAOLO

Plora i es dol i es parla a sí mateixa.

FRANCESCA

Els llocs aquests haig de deixar. Em duen
massa memòria d'ell. Dec recullir-me
prop de l'altar d'aquest palau, i sempre,
postrada davant Déu, dec suplicar-li
que en sa clemència mai no m'abandoni.
No em neguis el perdó, Déu meu!, refugi
dels afligits i malhaurats!

(*Va per anar-se'n.*)

PAOLO

Francesca!

FRANCESCA

Què veig? Senyor, per què veniu?

PAOLO

Encara
parlar-te vull.

FRANCESCA

Parlar-me? Jo estic sola!
Sola em deixares, pare? Ni refugi
prop de tu tinc? Dóna'm socors. Ta filla,
l'única filla teva te'l demana.
Cal que me'n vagi.

PAOLO

Resta, doncs, Francesca!

FRANCESCA

Déu meu!—La meva voluntat respecta.
Que no em segueixis et demano. Vulgues
deixar-me agenollar davant les ares
d'aquest palau, que sols en Déu confien
els dissortats.

PAOLO

Amb tu davant les ares
paternes em veuran. Qui, desventura
més gran que jo sofreix? Allí les nostres
queixes s'elevaran, fondes i pies,
com un sol prec. La mort del qui avorreixes
invocaràs, la meva mort... Que escolti
Déu tes pregàries jo voldré, i que dugui
sobre el teu odi el seu perdó. Que dugui
la joia al damunt teu i que conservi
beutat i jovenesa en el teu rostre,
que dongui compliment als teus desitjos!
Als teus... I als de l'espòs que Ell va donar-te.
I als dels fills benhaurats que un dia pugui
la seva gran bonesa concedir-vos!

FRANCESCA

Paolo, oh Déu! Què dic? No vull que ploris;
la teva mort no vull.

PAOLO

Però m'odies.

FRANCESCA

Què et cal de mi, si m'és precís odiar-te?
No vull torbar per res la teva vida.
Demà mateix me n'aniré. Ventura
dóna a Lanciotto, i de la pèrdua meva
dóna-li tu consol. Ah, cert! A Rímini
ningú més que ell podrà plorar-me. Sàpigues
que jo no tornaré mai més a Rímini.
L'angoixa em matarà. Quan ell, Lanciotto,
sàpiga això, consola'l. Per sa pena
llença, si pots, sigui una sola llàgrima!

PAOLO

Si tu m'odies, què pot caldre'm, digues,
Francesca? L'odi teu la vida em torba.
Quin presagi puc fer dels teus designis?
Bella com de més bella no és creada,
bella, de Déu imatge, de tots sempre
volguda i venerada..., venturosa,
feliç muller... De mort parlar-me goses?

A mi m'espera que, allunyat d'Itàlia,
cercant honors i glòries vanes, perdre
devia aquell a qui jo dec la vida!
Jo que pensava estrenye'l en mos braços!
Ell no m'hauria dut cap desventura.
El cor li hauria descobert. Donada
m'hauria aquella que he perdut per sempre.

FRANCESCA

Qui voldràs dir? Em parles de la dona
que desitja el teu cor. Sens ella, miser
i malhaurat respires? Tant l'adores?
Unica flama que del cor excloure
deu el guerrer, l'amor! Tant sols l'espasa
la fama seva ha d'estimar. Oh! Egregis
afectes són. Segueix-los. No procuris
que l'amor t'envileixi.

PAOLO

Sentiries
caritat pel meu cor? Què has dit? Podries
cessar d'odiar-me si amb la meva espasa
major fama assolís? Jo t'obeeixo.
Mana'm, només. Prescriu el lloc i l'hora.
A les més inclements i més remotes
terres me n'aniré. Com més difícils
i perilloses siguin les empreses,
més dolces em seran, car imposades
Francesca les haurà. La gosadia
tornà mos braços pròdics. Et prometo
que pel teu nom sagrat més ho seran.
Les meves glòries no seran malmeses
per tirànics intents. Altra corona,
fos ella d'or, mes de tu sols odiada,
no acceptaré: sols vull lloances teves...
Ni lloances: un mot, sols un somriure,
una mirada...

FRANCESCA

Déu etern!

PAOLO

Jo t'amo!
Francesca, t'am sense esperança!

FRANCESCA

Calla!
Què dic? Què sento? Es que deliro?

PAOLO

T'amo!

FRANCESCA

T'has atrevit? Oh, calla! Oir podrien.
M'estimes tu? Tant repentina flama
t'ha pres el cor? Que et sóc cunyada ignores?
Tant aviat l'amant perduda oblides?
Trista de mi! Despren la mà. Delictes
són tos besars!

PAOLO

Oh, no! No és repentina
la meva flama. Certament perduda
per mi és la meva amor. Però Francesca,
la dona aquella ets tu: de tu parlava,
per tu em dolia, a tu jo amava, i sempre
t'he amat i t'am i t'amaré en la vida!
Si de l'impiu amor degués eterna
culpa sofrir, jo eternament encara
per sempre t'amaré!

FRANCESCA

Cert és, Paolo?
Es cert el que tu dius? Tu m'estimaves?

PAOLO

Cert i tant cert. Estava jo a Ravenna
duent una embaixada del meu pare.
Acompanyada d'un seguici fúnebre
de dones afligides, et vaig veure
per un claustre passar. Cerimoniosa,
davant d'un bell sepulcre te flectares.
Allí, amb les mans al cel, pietosa i muda
plorares. «Qui és?», vaig preguntar. «La filla
de Guido», em respongueren. «I la tomba,
de qui és la tomba?» «De la mare seva.»
Quanta pietat vaig sentî al cor, oh, quanta!

Quins batements confosos! Tu, Francesca,
velada estaves; no tos ulls podia
veure llavors, mes ja des d'aquella hora
vaig estimar-te.

FRANCESCA

Prou! Tu... m'estimares?

PAOLO

Vaig algun temps aquest amor abscondre,
mes va semblar-me com si un dia haguessis
llegit en el meu cor. Jo no podia
deixar de passejar, prop tes estances,
pel jardí silenciós. Junt al murmuri
de les aigües del llac, entre l'aroma
de les flors, sospirava, i quan vingueres,
tremant me'n vaig anar. Sobre d'un llibre
tos ulls atents no em veren; sobre el llibre
et va caure una llàgrima. Commós,
commós i tremolós vaig apropar-me.
Perplexes eren les paraules mies,
perplexes eren les paraules teves.
Aquell llibre em mostrares i llegírem,
llegírem junts el llibre que em mostrares:
«De com amor féu presa a Lanzalot...»
Estàvem sols i sense cap sospita.
Nostres esguards es van trobar. Mon rostre
prengué foc i color: tu tremolaves...
Ràpidament, de mi fugires, muda.

FRANCESCA

Quin jorn aquell! Tu vas quedar-te el llibre.

PAOLO

El guardo sobre el cor. En llunyadança
feliç em féu. Vet-el aquí. Les fulles
que llegírem llavors, mira-les. Mira
segellada la llàgrima pietosa
que caigué dels teus ulls.

FRANCESCA

Vés-te'n, Paolo:
no altra memòria conservar m'és lícita
que la del mort germà.

PAOLO

Vessat no havia
la sang aquella encar. Com sou funestes,
guerres! Aquella sang per mi vessada
em va robar valor i, massa tímid,
no vaig tenir llavors la gosadia
de demanar-te per esposa meva.
Vers l'Asia misteriosa a fer la guerra
me'n vaig anar ple d'il·lusions alegres.
Pensava tornar prest, i, ja aplacada
trobar-te, demanar-te. Sí : d'obtindre't
l'esperança servava, t'ho confesso.

FRANCESCA

Mísera jo! Vés-te'n, et prec, Paolo,
i el meu dolor i ma virtut respecta.
Per poder resistir, qui em darà forces?

PAOLO

La mà m'has apretat. Dolça ventura!
Per què, digues, així l'has apretada?

FRANCESCA

Paolo!

PAOLO

No m'odies? No m'odies?

FRANCESCA

Que t'odiï convé.

PAOLO

Tens pit per fer-ho?

FRANCESCA

No puc...

PAOLO

Santa paraula! Digues, dona,
repeteixo mil voltes : no m'odies?

FRANCESCA

Massa t'he dit. Crudel! Què vols encara?
Vés-te'n i deixa'm.

PAOLO

Parla! Quina angoixa!
No et deixaré si no m'ho dius tot d'una.

FRANCESCA

Ja no t'ho he dit, potser... que t'am? Dels llavis
ha eixit el mot impiu! T'amo: jo moro
d'amor per tu. Mes vull morî innocenta.
Oh, pietat!

PAOLO

M'estimes tu, m'estimes?
Horrenda sort! Destí crudel! Oh, dona!
Mes amb aquest horror que em desespera,
tanta és la joia que jo sento, tanta,
que dir-te-la no puc! I era certíssim
que m'estimaves? I et vaig perdre!

FRANCESCA

Fores
tu qui m'abandonares. Jo estimada
no em creia ser de tu ni poder ser-ho.
Vés-te'n, Paolo. Fes que aquesta sigui
l'última volta que ens parlem.

PAOLO

Permet-me
que et vegi almenys i que aprop teu s'escorri
la meva vida silenciosament.
No em serà pas possible abandonar-te.
Quin sacrifici!

FRANCESCA

Veure'ns i traïr-nos?
Sofrir sospites d'ell? Taca injuriosa
posar sobre el meu nom? No, no, Paolo.
Vés-te'n, si tu m'estimes.

PAOLO

Desventura!
Oh, sort irreparable! No, tacar-lo
no voldré pas, ton nom! Jamai! Esposa
d'un altre ets tu. Jo dec morir. No servis
record de mi. Tranquil·la viu. Perdona
si jo he torbat la pau de la teva ànima.
Pobre de mi! No ploris, no m'estimis!
Què dic? Estima'm, sí! Tingues pietat
del meu destí fatal. Plany-me!—Lanciotto,
Lanciotto ve. Oh cel, dóna'm coratge!
Aquí, germà!

(Cridant fort.)

ESCENA III

Lanciotto, Guido i els ja citats

PAOLO

L'òscul darrer et demano.

LANCIOTTO

I en va el demanaràs.

PAOLO

Doncs no t'oposis
al meu voler. Trist i funest auguri
va arrossegar-me fins aquí.

LANCIOTTO

Què parles?
No t'escau pas el parlâ així.

PAOLO

No és nostra
la culpa: és de la sort. Adéu, Francesca.

FRANCESCA

(Gairebé fora de sí, amb un crit convulsiu.)

Paolo, atura't!

LANCIOTTO

Quina veu!

GUIDO

(Sostenint la filla.)

Li manca l'alè.

PAOLO

Francesca!

FRANCESCA

Fuig, se'n va... Jo moro.

(Es desmaia en braços d'en Guido.)

PAOLO

Deu-li socors! Francesca...

GUIDO

Filla meva!

(Francesca és duta a les seves estances.)

ESCENA IV

Lanciotto i Paolo

LANCIOTTO

Paolo! Mes, què oviro? Fera espasa
despulla al davant meu... Què passa?

PAOLO

Barbre!
S'és espantada, de mi fuig... I deixa
que em mori jo!

(*Se'n va.*)

ESCENA V

Lanciotto

LANCIOTTO

Déu meu! Possible fóra?
Ella estimar-lo? Ella? I ho fingia!
No, foll de mi!... L'infern aquesta idea
em deu haver portat... i si... Que es tanqui
la reixa del palau, i que a Paolo
privin tots la fugida. Si forceja,
que força se li oposi. Sort injusta!
Jo esvaïré les ombres que m'envies!

TELÓ

ACTE QUART

ESCENA I

Lanciotto i un Patge

LANCIOTTO

Què ? Guido apressa son partir ? Vull veure-la !
Veure-la vull, la meva esposa. Encara
que s'hi oposi... Paolo... Sí ; Paolo !

EL PATGE

Vostre germà ?

LANCIOTTO

Sí ! Vés !

(*El Patge es retira.*)

ESCENA II

Lanciotto

LANCIOTTO

Nefastes ires !
Germà meu és ! Això mateix ! Per ser-ho
més gran és el delicte ! Ella l'odiava !
Ah, mentidera ! Jo creguí en son odi !
De tenir-lo allunyat es condolia.
A un prest retorn a Rímini, Francesca

secretament el va invitar. Oh! Calma't,
pensament meu! Ferotge m'aconselles
brandar l'espasa aquesta. Jo tremolo!

ESCENA III

Guido i Lanciotto

LANCIOTTO

Intenta, acàs, fugir de mi, Francesca?
Espera abandonar-me sens que ho sàpiga
son propi espòs? I tu el designi aproves...

GUIDO

Es la fatalitat.

LANCIOTTO

La teva filla,
no cal que la defensis : és culpable.

GUIDO

Jo et dic que no pot ésser! Sort terrible,
que a tots ens puny!

LANCIOTTO

Dius que no és pas culpable
i una passió inaudita la consum!

GUIDO

Força se'n dol i d'ell fugir desitja.
Tan prest es reposa, ple de vergonya,
ple d'ira el cor, del teu davant vaig treure-la.
I no volent saber que era el seu pare,
davant de Crist Crucificat vaig dur-la
i allí s'agenollà. L'espasa nua
damunt la seva testa reposava ;
jo damunt de sa testa vaig jurar-li
mort i maledicció, si allí no deia
la veritat. I entre sanglots d'angoixa
parlà la malhaurada.

LANCIOTTO

Què va dir-te?

GUIDO

M'ofega el plor... Ella és ma filla... Pensa
quina dolor més gran em torturava!
Ella era tremolosa i llagrimosa
i en veure la duresa de la meva
mirada, em va pendre, resoluda,
l'acer, i el va posar damunt son pit.
«Ets tu culpable?—li vaig dir—. Respon-me.»
L'angoixa l'oprimia. I jo, com ella,
sanglotava també. Jo no gosava
mirar-la, quan de sopte es llença a terra,
m'abraça els peus, i sens llevar de terra
la dolorosa faç, cridava: «Pare!»
La veu era mortal. Cridava: «Pare!
Sóc innocent!»—I jo: «Jura-ho.»—«T'ho juro!»
I jo en silenci m'aixugava el rostre.
«Sóc innocent!», sense descans em deia.
Llavors jaquí l'acer i vaig alçar-la.
Sobre el meu pit la vaig estrènyer. Pare
sóc malhaurat i ofès, però sóc pare.

LANCIOTTO

Oh, Déu! L'estima i vanta la innocència!
Lluny dels meus ulls espera la ventura
de l'amor de Paolo. Són debades,
les seves esperances! Ell seguir-la
voldrà fins a Ravenna... Traïdories
i males arts! Mes jo els puc vence encara!

GUIDO

Respectaràs mos cabells blancs, Lanciotto.
Jo dec salvar-la: tu, no deus reveure-la.

(Se'n va.)

ESCENA IV

Lanciotto i Paolo

LANCIOTTO

Vina, malvat, aquí!

PAOLO

No solc permetre
semblants paraules. En un altre foren
ja castigades. Però en tu, jo honoro
l'autoritat del pare i la sofreixo.
Parles al teu germà? Parles al súbdit?

LANCIOTTO

Parlo... al germà. Digues, respon, Paolo:
si casat fossis i la teva esposa
per un altre sentís culpable flama
i aquest altre et fos car, com l'amic únic,
com el germà, meitat de la teva ànima,
què faries? Pensa-ho.

PAOLO

Molt et costa,
la comparança.

LANCIOTTO

Doncs no em costa gens.
Ben clar parlar-te vull. El nostre pare
per testimoni has pres... Jo no fingia.
Dels seus dos fills es tracta, si cap dubte
se't presentés encar.

PAOLO

Sols tu mereixes
dir-te senyor i potestat de Rímini
i ésser l'hereu del pare en sa puixança
i en la dels seus Estat. Què més puc dir-te?
Oh, com em sento desigual! Encara
que magnànim em crec, no crec pas ser-ho
com tu.

LANCIOTTO

Respon-me, doncs: si fos ta esposa?

PAOLO

Si ho fos Francesca? D'un rival ni l'ombra
jo sofriria.

LANCIOTTO

I si un germà, a estimar-la,
sols a estimar-la, s'atreví s?

PAOLO

Terrible
desventurança! Ai d'ell! Germà no em fóra.
Per res del món hauria cap respecte.
Sols el punyal en el seu cor...

LANCIOTTO

Jo penso
com penses tu... No sé què la detura,
la mà que empuny l'espasa freturosa.
Malgrat el meu furor no l'he tocada
i aquí la tens, Paolo. Sols espera
l'hora del compliment de la venjança.
Confesses, doncs, el teu delicte? Goses
no sols l'esposa d'altri seduïr,
sinó la del germà?

PAOLO

Tu no series
pas tan crudel, si ara mateix l'espasa
m'enfonzessis al cor, com ho ets dient-me
tantes infàmies. Que no hi cap vilesa
dintre mon cor, ho saps prou bé, Lanciotto.
Tan innocent i noble criatura
voldries seduïr? Jamai! Ignores
la meva llealtat. Qui ama Francesca
no és vil, i si ho ha estat, sols per amar-la,
la vilesa ha perdut. Sublims es tornen
els cors que veuen tan sublim criatura.
Jo vull ésser humà, vull ésser pròdic
i religiós sols perquè l'amo. I penso
que ho seré més, potser, que molts de prínceps
i molts de capitans, sols perquè l'amo.

LANCIOTTO

Ets el més insolent de tots els homes.
Vantes així la teva amor?

PAOLO

Sí iníqua
fos l'amor meva, prou callar sabria ;
mes mon amor és pur, immens. Sabria
morir mil voltes, ans que dur-lo a l'ombra,
per a tacar-lo en l'ombra i la ignomínia.
Me'n vaig... Me n'he d'anar. Tu, per ta esposa,
renunciaràs al teu germà per sempre!

LANCIOTTO

No és vil i iníqua, doncs, la teva amor?
No em tornes malhaurat? Sabré oblidar-ho,
que tinguí un germà car... Però, és possible
que del cor de Francesca jo l'esborri?
No t'enduràs son cor en la llunyança,
colpit d'absència? Odiat per sempre
d'ella seré. Callada, impenetrable,
no ho dirà mai... Però ho sé bé : m'odia!
Tu, felló, n'est culpable.

PAOLO

Jo ho confesso.
L'estimo, sí. Mes de Francesca, ho juro,
tu no pots sospitar.

LANCIOTTO

També enganyar-me
voldries tu? L'intent ja t'endevino.
Tems que jo pugui un dia, de Francesca,
de l'amant teva, vindicar-me... Si ara
més desitjós n'estic!... Què?... No deuria
sacrificar-vos a tots dos? Jo regno.
Sóc un espòs traït i sóc un príncep
ultratjat. Què pot dir, de mi, la fama?
De vosaltres dirà : «Foren uns pèrfids.»

PAOLO

Dirà la fama : «Quina culpa havia,
si Paolo tramès fou a Ravenna,
comanat per son pare, i allí pura
passió sentí per la més bella dona!»
I diga'm, tu, quin dret tens sobre d'ella?
Jamai t'havia vist. Raó política

t'obligà per esposa a demanar-la.
No dóna sentiments, també, natura,
fins als fills del magnats? Per què no veres
de llegir dins son cor, quan l'escullires
per fer-la esposa teva?

LANCIOTTO

T'atreveixes?
Sobre un insult, un altre. No!... S'acaba
la paciència que tinc.

(Posa mà a l'espasa.)

ESCENA V

Guido, Francesca i els ja citats

FRANCESCA

(Abans de sortir.)

L'acer fulgura.
Pare! Veig com es baten.

(Guido vol deturar primer a Francesca; després s'interposa entre Paolo i Lanciotto.)

GUIDO

Detureu-vos!
Foragitats! Entre germans pot ésser
lluita tan vil?

PAOLO

Si ja no em resta vida!
La sang que em corre dins les venes, vessa-la!

FRANCESCA

Jo sola us he ofès... Feriu-me alhora!

GUIDO

Oh, filla...

LANCIOTTO

La presència del teu pare
per sort t'ha defensat, esposa indigna!
Resta en sos braços, i ai!, si t'abandona!
Oblidaré que el teu breçol fou regi.
Pitjor que a esclava et tractaré, que infame
fou ton amor: més que una esclava, infame
l'esposa infidel és... Paraula impia!
Tant t'he estimat, tant t'he adorat jo sempre,
per menysprear-me? Sóc altiu: encara
no sabies això? Foll i terrible,
es sent mon cor quan és altiu. Ferotges
ultratges se m'han fet i no els perdono.
L'honor m'ho priva. Honor?... Què dic?... Sabies
què cosa era l'honor?

GUIDO

Lanciotto, calla!

LANCIOTTO

Jo de l'honor la veu comanadora
sento dintre mon cor. Quan ell m'obliga,
no escolto pas una altra veu i enfonso
l'acer sigui a qui sigui.

FRANCESCA

Pare, pare!
Ja que ell no em mata, mata'm tu...

LANCIOTTO

Deliro?
Que us espanteu?—Oh, Guido! Si Lanciotto
per un atzar visqués en la vellesa,
fredament pesarà virtuts i vicis
dels anys passats. Mes quan d'una adorada
muller que havia es recordi, tota
la fúria antiga remourà, la fúria
desesperada. I amb l'esguard terrible
llençarà imprecacions, i vers la tomba
sospirarà, que les seus sanglots apagui.
Mes no vindrà aquest dia. Vers la tomba
m'empeny l'avui. Ella la veu propera,
i pensa alegrament en trepitjar-la.

Pensa que a fer-me aquest insult l'ajudi
son estimat...

FRANCESCA

Oh, cel! Doneu-me forces
per a que puga contestar. No deixo
d'oir la veu del meu honor. Si amava,
no eren pas vils mons sentiments. Un príncep,
un cavaller valent i pròdic era
sols Paolo per mi. Magnats i pobles,
lloes li daven. I la teva esposa
llavors jo no era encar... Mes, per què parlo?
Just és el teu furor. La flama aquesta
tu no has sabut mai apagar. Voldries
ara apagar-la. Si no ve Paolo,
morta m'hauria amb el secret: t'ho juro.

PAOLO

Desventurada dona!

FRANCESCA

Condoleix-te!
No el meu amant: el teu germà perdona.

LANCIOTTO

Pregues per ell? Malvada! Creus encara
que sortireu lliures d'aquí? Creguéreu
tenir llùny d'aquest clos les vides juntes.
I ell t'ha promès també que et furtaria
dels braços del teu pare.

PAOLO

Vil calúmnia!

LANCIOTTO

Calúmnia has dit? Ella anirà a Ravenna
i mai més et veurà, mai més!—Que sigui
pres pels guardes, aquest! I que no surti
fora la reixa!

PAOLO

(Volent-se defensar.)

Tal afront és massa!
No el puc sofrir dins la maisó paterna.

LANCIOTTO

Jo sóc el teu senyor. Cedeix per força
l'acer rebel...

PAOLO

(Oprès pels guardes.)

Així, germà, em despulles
de les meves defenses! Oh, quin canvi,
quin canvi en mi!

FRANCESCA

Oh, pietat!—Paolo!

PAOLO

Francesca!...

LANCIOTTO

Dona!...

GUIDO

Vina amb mi i allunya't
del furor inhumà que ara el domina.

TELÓ

ACTE CINQUÈ

ESCENA I

(La sala està il·luminada per una làmpara)

Francesca i Guido

FRANCESCA

Digues : l'has aplacat ?

GUIDO

(*Venint de les estances de Lanciotto.*)

Amb gest terrible,
saltà del llit quan em vegé. Paraules
sense to, sense seny, eren les seves.
«Quin dia més nefast ! Perdre Francesca
dec suportar ? No, no. Ja el meu propòsit
de nou he fet. Sens ella no puc viure.»
Era son rostre ple d'amargues llàgrimes
i ara furiós et nomenava impura
o t'invocava tendrament. En braços
llarg temps jo l'he tingut, i també, filla,
també he plorat amb ell, desenfrenada
la deu del nostre plor. Per fi, quieta
l'ànima seva, als meus consells vençuda,
s'ha conformat en que partim alhora
sense que el vegis.

FRANCESCA

No confiïs, pare.
Si ara no el veig, no el veuré més. M'odia,
rencor em té. Del seu perdó segura
vull estar jo.

GUIDO

Tranquil·la, filla meva,
pots ben estar. T'ha perdonat. Paolo
perdonarà també. M'ha dat paraula.

FRANCESCA

Oh, joia! Mes et prego no nomenis
en aquest bell moment, a qui desitjo
sols oblidar. Ja en el meu cor menys forta
la seva veu em parla. La perduda
virtut torna vers mi, i empenedida
sols faig memòria de l'espòs que em dares
i que amar no he sabut. Sols una volta
parlar voldria encara amb ell. No avivis
el meu dolor. Cedeix-me aquesta gràcia.
El gran remordiment per les ja foses
ingratituds li vull mostrar. Vull dir-li,
genolls en terra, que despit no senti
ni menyspreu per mi. Porta la súplica.
Vés, pare meu, que si no el veig, em sembla
que del perdó del cel mereixedora
no sóc.

GUIDO

M'hi obligues? Te'l duré.

ESCENA II

Francesca

FRANCESCA

Oh, Rímini!
Et deixo, doncs, per sempre, alegra Rímini?
Adéu, ciutat fatal! Adéu, estances
que cares m'heu estat i desestrugues!
Breçol d'aquell guerrer... Què dic? Consola'm,
Déu eternal! Precs novament t'endreço;
no perquè sia rea, desoir-me
vullgués aquest instant. Jo no et demano
gràcies per mi. Jo prego fervorosa
per aquests dos germans. La teva destra
sobre la testa llur extendre vulgues.
Què estic veient?

ESCENA III

Francesca i Paolo

PAOLO

(*En un esclat delirant i amb una espasa a la mà.*)

Oh, joia sobrehumana!
Veure- la encara m'és permès. No et moguis.
Si fuges, et feresc.

FRANCESCA

Otjat! Ai, laça!
I com, en armes?

PAOLO

Sobornar la guàrdia
no m'ha estat pas difícil. L'or, Francesca,
ho ha pogut tot.

FRANCESCA

Oh cel! Noves malures.
Delictes nous!

PAOLO

Per a impedir delictes
he vingut. No seria vindicada,
creu, contra mi, la gelosia seva.
Pensa immolar-te. I un espant terrible
m'ha fet venir. Tardanament he closes
aquesta nit, humides, les parpelles.
Quines visions crudels! T'he vist exausta,
immersa en ta sang pròpia, moribunda.
Jo ha terra m'he llençat per dur-te auxili.
Tu el meu nom proferies i expiraves!
Desesperant deliri! Prou desvetllo
tots els sentits, mes el terrible somni
no vol fugir del meu davant. Oh! Mira.
Llenço mortal suor mentre t'ho conto.

FRANCESCA

Calma't.

PAOLO

Furiós m'he desvetllat. Amb dàdives
els guardes vils he corromput. Depressa
l'espasa he pres irat. Ah! Ja temia
no veure't més, mai més! I aquí et retrobo.
Ventura meva! Mana'm: tu regeixes
tant el meu braç com el meu cor. Desitjo
morir per tu.

FRANCESCA

Calma't, Paolo, calma't.
No cometrà l'ultratge que suposes.
Estem tots dos ja perdonats. Què esperes?
Fuig tot seguit.

PAOLO

Si amb el teu pare salva
no et veig fora de Rímni, no tingues
cap mena d'il·lusió que t'abandoni.
Presagi infaust i horrible m'atormenta
i pels teus dies temo. Ah, no m'estimes!
Tu, resignada...

FRANCESCA

Cal que ho sigui.

PAOLO

Parla!
Quan ens veurem? A on?

FRANCESCA

Aquí en la terra,
si un jorn acaba el nostre amor...

PAOLO

Llavores
no ens hem de veure més. Mai més! Francesca,
sobre el meu cor posa la mà. Segura
després sobre el teu cor també reposa-la
i dels batecs del meu no te n'oblidis.
Són ferotges, amor!

FRANCESCA

Oh, amor!

PAOLO

Francesca!
Jo t'hauria adorat eternament...
Per a fer-te feliç sempre, a tot'hora,
m'hauria desvetllat. Tu, l'adorada,
m'hauries fet—oh idea, bella idea
que fulguraves en la pensa trista!—
pare d'infants angelicals, de prole
semblant a tu. I jo a aquells fills caríssims
els hauria ensenyat a venerar-te.
Déu el primer. Després, tant com t'estimo
t'haurien estimat.

FRANCESCA

Calla, Paolo.
No parlis més. Oir-te sols, ja és culpa.

PAOLO

I mai, Francesca, mai has de ser meva?
Mai ho has de ser?

FRANCESCA

Què parles? Què delires?
De tot quan dec al meu espòs, eterna
remembrança n'hauré. Faré memòria
dels generosos sacrificis que ara,
que sempre ha fet per mi. Solemne i pura
protesta escolta: Si la injusta dalla
l'arrebassés primer que a mi, perpètua
memòria en servaré i el vel de vídua
per sempre sobre el front. No imploris
que pensi en tu, reclosa en el silenci.
Fóra ofendre la pau del seu sepulcre.

PAOLO

Mal m'has entès: no faig impius presagis,
augurs crudels. Ben llarga vull la vida
del meu germà. Que em mati ell. Mes, llunya
viu tu, també, Francesca, del seu odi.
Viu i en silenci i estima'm! En tos tristos
somnis sovint em veuràs tu. Beata
i espectral ombra, dia i nit i sempre
t'adoraré...

FRANCESCA

Paolo!...

PAOLO

Cels i homes
tirans ens han estat, tirans!

FRANCESCA

Detura't!
Pel Déu del cel, que ens poden veure!—Pare!
(*Cridant.*)

PAOLO

Oh, no! Ja no mereix el nom de pare
qui, al seu voler la seva filla immola
tant tirànicament. Qui, sense pena
la flor dels teus anys joves ha marcida
i en llàgrimes de fel l'ha sepultada?
Qui, t'ha fet presa de la febre fonda
que ara t'agita? Qui, a la boca fúnebre
del teu sepulcre t'ha posat?... El pare!

FRANCESCA

Impiu! Què has dit?—Sento remors.

PAOLO

No temis.
Dels braços meus ningú et pendrà: t'ho juro.

ESCENA IV

Guido, Lanciotto i els ja citats

LANCIOTTO

Què veig? Paolo? M'han traït els guardes.
Oh, ràbia! Perquè sigui testimoni
de tanta infàmia, m'has cridat, oh Guido?
Per ardit sèu a mi t'ha enviat ella.
Fugir volien, o rebels mostrar-se

contra la meva voluntat. Que morin,
que morin junts!

(Despulla l'acer i combat contra Paolo.)

FRANCESCA

Ira del cel!

GUIDO

Malvada!
A maleïr-te em forces! Tu m'hi obligues!

PAOLO

Tots t'aíren, Francesca, t'avorreixen!
Tant sols en el meu braç defensa trobes.

FRANCESCA

Aplaqueu-vos, germans. Entre un i altre
jo em posaré. Sóc rea...

LANCIOTTO

(Traspassant-la.)

Mor!

GUIDO

Ah! Míser!

LANCIOTTO

I, tu, defensa't, vil!

PAOLO

(Llençant l'espasa a terra i deixant-se ferir.)

Fereix!

GUIDO

Què feres?

LANCIOTTO

Cel! Quina sang!

PAOLO

Oh, Déu! Francesca!

FRANCESCA

Pare,
pare, tu em maleïres!

GUIDO

Jo et perdono.

PAOLO

Perdona'm! Oh! Francesca! Jo la culpa
sóc de que moris...

FRANCESCA

Eternal... martiri...
sota terra ens... espera... Ai! ai!

PAOLO

Eterna
l'amor nostra serà... Francesca... Es morta...
Moro també... jo moro...

LANCIOTTO

No té vida.
Morta ja està. Paolo! Tu em donares
aquest acer! Sigui per mi!

GUIDO

Ja és teva
tota la sang que cobejares! Trista
vindicta has fet. I prou. Quan el sol torni
sentirà horror de tanta sang vessada.

FI DE LA TRAGÈDIA

Director: J. NAVARRO COSTABELLA

OBRES PUBLICADES

Cap de Flames. — El marxant de Venècia. — L'endem de bodes. — La cançó del vell Cabrés. — La careta i Canç d'una nit d'istiu. — Espectres. — La mitja taronja. — L dama enamorada. — La dama de les camèlies. — Qui compra maduixes? i El pati d'en Llimona. — Joventut d príncep. — La família Rocamora. — La miraculosa.

DEMANEU-LES A LA

LLIBRERIA ITALIANA

Rambla Catalunya, 125

DISSABTE

La famosa comèdia en quatre actes d'en Feliu i Codina

El grà de mesc

La comèdia d'en J. Pous i Pagès
L'endemà de bodes
edició de luxe en paper de fil, es ven al preu de 5 pessetes a la
Llibreria Italiana

Volum **XIV** Preu: **50** Cts